

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. II. S. Justinæ genus, et martyrium. An alii simul cum illa passi sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *gitur, ad cuius sustentationem, ornatum, usumve casæ, domus et fuerint assignatæ. Hujus quidem Bononiensis seu capellæ seu monasterii mentionem alibi non reperi hactenus; at fieri facile potest, ut olim quidem vere existit; licet nulla hujus rei, quæ quidem certa indubitataque sint, hodie forsitan supersint monumenta. Parte 5, tom. VI Thesauri Historiarum Italiæ præfixa est agrî Patavini tabula geographica Bernardini Scardeonii de Rebus Patavinis libris, in qua geminum locum reperio, qui a S. Justina nomen trazit: alter vicus est haud procul oppido, cui Campi S. Petri nomen; alter vero vallis est versus fluxum Athesin sita, non procul ab oppido Rhodigio, Italîs Rovigo.*

a Patavinis
vero collitur
ut patrona.

21 *Ex dictis hactenus concludi haud difficulter potest, quod merito Ferrarius dixit, ut supra aiebam, maxime per ditionem Venetam S. Justinæ cultum invaluisse: quod vero ad Patavinos spectat, solent ii ad S. Justinam, patronam suam, veluti ad tutissimum præsidium, maxime si publica forte calamitas ingruat, recurrere: cujus rei specimen unum alterumve habe ex Petri Savio Thesaurio viri Paduanæ pag. 22 et 25. Is*

B *priore loco e civitatibus Tabulis sic habet: Anno MDLXXV dum urgebat proventus propter pestilentiam in civitate, congregatis in palatio habitationis D. Potestatis de mense Octobris Mag. Provisoribus salutis simul cum mag. deputatis nomine totius consilii, unanimes vota humiliter fecerunt Altissimo, pro liberatione patriæ et præservatione viventium, promittentes statim, consumpto morbo epidimiæ, se facturos tres processiones, quarum primam ad ecclesiam S. Justinæ, secundam ad ecclesiam S. Antonii, tertiam vero ad S. Prodocimum, cum omni populo, omni possibili devotione, et præcipue clarissimis rectoribus, et magn. deputatis et provisoribus salutis cum cereis accensis L. 5* pro quoque expensis publicis, et celebrata Missa, ipsos cereos offerre etc. Posteriori vero: Die tertia Junii MDCCXXI vota civium ad obtinendam miserationem divinam perfecta fuere pro salute universali, promittendo quinque statuas argenteas, valoris in totum scutorum mille ducentorum, offerendas processionaliter, cum clero et populo et fratralibus comitantibus cum cereis, earum expensis, sacratissimum Corpus Christi,*

* librarum
trium

C *nam scilicet B. M. V. ad ecclesiam Carmelitarum: duas ad ecclesiam S. Justinæ, demonstrantes S. Prodocimum et Justinam etc. Apud Hieronymum Rubeum tom. VIII, part. 1, Thesauri historiarum Italiæ pag. 887 Litanie visuntur ante Gregorii Magni ætatem Ravennæ recitari solitæ, in quibus inter virgines sanctas S. Justina invocatur hoc ordine: S. Christina, S. Valeria, S. Eulalia, S. Justina. Joannes de Rubeis in Monumentis ecclesiæ Aquileiensi pag. 682 et seq. Litaniarum, sæculo x in diocesi Trevirensi exaratarum, et a S. Elisabetha Lantgravii Thuringiæ vidua sæculo xiii canonicis Forojuliensibus dono datarum, meminit, quibus, teste Fontanino in Commentario de S. Columba pag. 99 S. Justina inserta est hoc ordine: S. Eulalia, S. Christina, S. Columba, S. Margareta, S. Scholastica, S. Euphemia, S. Justina. Agi vero in utrisque de S. Justina Patavina, conjici utrumque potest ex eo, quod cum SS. Eulalia et Eufemia conjungatur, ut etiam a Fortunato, Pictavensi episcopo, num. 6 citato, factum est.*

Octobris Tomus III.

AUCTOR
J. B.

§ II. S. Justinæ genus, et martyrium. An alii simul cum illa passi sint.

Q *ui S. Justinæ martyrium sæculo, ut diximus, tantum x aut forte xii ex superstite qualicumque traditione descripsit, cænobii eidem Virginii apud Patavinos dicati verosimiliter monachus, non admodum multa habuit, quæ de ea posterosedoceret. Patavinam fuisse, scribit num. 5: genere vero nobili ortam, indicat num. 2, cum inter generosas feminas excelluisse, dicit præclaræ indolis fama: parentes illi fuisse fidei Christianæ sectatores, eodem num. habet; sed quorum nomina ignorasse videtur: vix enim aliquin causa apparet, ob quam, si illa explorata habuisset, nihil tamen de iisdem edixisset. Ubiorem S. Justinæ notitiam exhibet Vita S. Prodocimi, primi Patavinorum, ut ajunt, episcopi, S. Maximo, S. Prodocimi successori, falso adscripta. S. Prodocimus, ut ibidem legitur, S. Petro Antiochiæ se primum adjunxit; Claudio imperante (imperavit autem annis 15, mensibus 8 ab anno Christi 41) una cum S. Petro, ejusque discipulis Marco et Apollinare Romam venit. S. Marco Aquileiam, Apollinare vero Ravennam fidei propagandæ causa misso, Prodocimum S. Petrus destinavit Patavium, cum viginti esset dumtaxat annorum, ubi episcopum egit, si credere lubet, annis nonaginta tribus, mense uno, et diebus quindecim.*

Sancta dici-
tur nata

25 *Patavium ingressus, ægros, quos obvios habuit, crucis signo sanavit: tenebatur tum forte fortuna morbo implicitus Vitalianus, Patavii rex, ut Acta loquuntur; ad quem cum S. Prodocimi fama pervenisset, hunc ad se evocatum rogat, ut, quam aliis restituerat, sibi quoque restituat sanitatem; id si fecerit, se universamque familiam Christianam suscepturum sacra pollicitus. Placuit conditio S. Prodocimo, regemque cum suis Christianæ fidei dogmatibus instructum sacro fonte lustravit, pristinaque incolumitati restituit. Hinc liberum circumferendæ fidei campum nactus, Patavium locaque vicina traduxit ad Christum. Interim vero rex Vitalianus, ejusque uxor, nomine Præpigna (alii Præpedignam aut Perpedignam vocant) liberorum hactenus expertes, aucti sunt prole feminea, quam S. Prodocimus, sacris undis ablutam, Justinam nominavit, ac dein ad omnem virtutem effinxit. Habes itaque hic S. Justinæ tum parentum nomina, tum regium genus, ab altero anonymo vel ignorata vel certe præterita; quorum corpora seu cineres hodieque in templo S. Justinæ non sine honore servari, ex dicendis num. 156 et seqq. facile intelligi potest; et unde anonymi S. Prodocimi Vitæ scriptoris assertioni nonnihil sane probabilitatis videtur accedere.*

matre Præpigna,
patre Vitaliano,

24 *Vitaliani hujus, e quo genus suum ducere, qui quis fuerit, non liquet, ajunt Patavini scriptores quidam, Vitalianorum, Borromæorumque familias, mentionem apud antiquos scriptores nusquam reperi. Vitalianum, prætorianis militibus sub Maximino præfectum, jussu senatus occisum, hominem crudelem et Maximino similem, memorat Julius Capitolinus de tribus Gordianis; quem S. Justinæ patrem fuisse, est, qui opinatus sit in Annotatis Mss. in*

100

Vitam

AUCTORE
J. B.

Vitam S. Justinæ, quæ, nescio, unde aut a quo ad nos pervenerint: verum neque Vitaliani illius mores, neque genus mortis, neque temporis, quo in vivis fuit, ratio pati videntur, ut is S. Justinæ pater fuisse dicatur. Sive enim sub Nerone, ut passim scriptores Patavini, sive sub Maximiano, ut alii volunt, martyrium S. Justinæ subierit, pater ejus, ante ipsam mortuus, sub Maximiano in vivis esse non potuit. Nero enim anno Christi 68, Maximinus 257 e vivis sublatus fuerunt; Maximianus vero Herculius sub annum 285 in imperii societatem a Diocletiano ascitus fuit. Multo minus ratio temporis patitur, ut S. Justinæ pater fuerit Vitalianus alter, cujus ibidem fit mentio, quique sub Honorio et Theodosio imperatoribus vixerit. Longius denique a vero abest, Vitalianum, qui Gothorum tempore sub Justiniano floruit, S. Justinæ patrem fuisse, quod, teste Cavacio lib. II, Cornelio Musso, episcopo Bituntino, est visum.

Patavino, ut
fabulantur,
rege:

25 Quod autem Vitalianum, S. Justinæ patrem, regem Patavinum fuisse, audis ex scriptore Vitæ S. Prosdocimi, id fabulatoris genio non dubitanter adscribe: hujusmodi enim hominibus familiaris et volupe solet esse, in rebus antiquis et obscuris, licet omni testimonio plerumque sint destituti, quo lectoribus admirationem moveant, vel rebus suis splendorem arcessant, magnis nominibus uti. Audi Cavacium, canobii S. Justinæ historiographum, regni Patavini fabulam his verbis refutantem: Hic (Vitalianus, cui alibi Justinus nomen adjicit) Patavini senatus princeps vel summæ apud eum auctoritatis, apud nonnullos historicos scite minus regis nomen obtinet, quo nihil ineptius, cum ex prædictis opinio regni Patavini explosa sit, et liqueat (quod adductis ceterum testimoniis paulo ante probatur) multo antea urbem Romano imperio adhæsisse. Quod si, florente eorum republica, post Porosenam Tuscorum regem nullum fere alium apud Italos legas; et apud Livium (Dec. 5, lib. VII) affirmet Scipio, regium nomen, alibi magnum, Romæ intolerandum esse, quibus auribus id acciperent cæsares, qui orbis monarchiam appetebant? Fuerit igitur, si probabiliori conjectura uti velimus, S. Justinæ pater vel provinciæ alicujus Romanæ præses, vel prætor, vel magistratus Patavini princeps, vel ex honoratiorum saltem optimatum numero: sed, qua singulari dignitate insignitus fuerit, quis divinet?

quo tempore

26 Scriptorem Vitæ S. Prosdocimi apud Mombrinium, ineptientem jam vidimus: nunc secum pugnantem habe. Medio circiter sæculo Christi primo, ut ex verbis ejus efficitur, Patavium S. Prosdocimus venit, ubi S. Justinam non modo sacro fonte lustravit, sed etiam martyrio ex hac vita sublata terræ mandavit. Verum cujus id jussu factum scribit? Audiens autem, inquit, impiissimus et crudelissimus Maximianus mortem Vitaliani regis, ardens in concupiscentiam beatissimæ Justinæ virginis, concito cursu Patavium ingressus est, et, missis militibus suis, sanctam Virginem sibi fecit præsentari, ut, relicta Christiani nominis cultura, idolis compelleret immolare, et ejus thalamis frui. Quæ, cum æterni Sponsi delicias adamasset, et culturam, quæ de terreno sponso promittebatur, aurum, argentum, servos et ancillas pro nihilo duceret, diversis pœnis cruciata est, et, gladio lateri infixæ sauciata, feliciter migravit ad Christum. Maximianus vero cito reversus est Romam.

Notissima est Maximiani Herculii, Diocletiani collegæ, tum crudelitas, tum libido ex Laclantio lib. de Mortibus Persecutorum cap. 8, quem, cum in Occidente imperasse prædictus auctor probe sciret, mox a peracto S. Justinæ martyrio Roman, imperii Occidentalis sedem, profectum dixit: unde vix dubito, quin Maximiani nomine Herculium, Diocletiani collegam, intellexerit: quin imo Maximianum imperatorem paulo infra diserte vocat: sed cum hic non nisi inclinante sæculo III imperare cœperit, qui potuit S. Prosdocimus Justinam, sub Maximiano occisam, concessis Prosdocimi episcopatus non annis dumtaxat 95, sed et multo pluribus, sepelisse, ac Passionem ejus descripsisse, quod paulo post tradit?

27 Vidit id Petrus Equilinus; eaque de causa lib. IX, cap. 52 S. Justinæ martyrium describens, Vitaliano, regi Patavino et S. Justinæ patri, successisse ait Maximianum quemdam, non Diocletiani collegam illum, in Occidente imperatorem, sed alium antiquiorem, huic scilicet cognominem, et Patavini tractus dumtaxat regem, cujus jussu S. Justinæ percempta fuerit. At explosa jam est ista de Patavinis regibus sub Romanis imperatoribus opinio. Quod si Maximianum hunc vel alicujus provinciæ præsidem vel prætorem, vel Patavini senatus principem facere, aliæ hujusmodi dignitate non regia ornare volueris, nihil quidem, quin hujusmodi Maximianus aliquis sæculo Christi primo secundoque existere potuerit, obstabit; verum id sine teste nec affirmari, nec credi necesse est. Maximiano nonnulli imperatorem Maximianum substituere: sed vel sic, judice Cavacio, concidunt, quæcumque de S. Justinæ vera narrantur. Nam Maximianus, ut ait Cavacius, non ante annum 256 intransit imperium; ad cujus tempora S. Prosdocimus, circa S. Telesphori Papæ et Antonini Pii, id est, sæculo Christi secundo ad annum circiter 40 prorepto, ut illius Vitæ auctor scribit, defunctus, pertingere non potuit. Cavacius, qui Maximianum, proximæ Galliæ Cisalpinæ prætorem, vel militarem aliquem tribunum, legionis præfectum, a Nerone ad coerendum fidei Christianæ progressum per illas oras missum fuisse aumat, ultimo Neronis anno S. Justinæ martyrium illicat.

martyrium
subierit, an
sub Nerone,

E

28 Ultimo, inquit, Neronis anno passam Justinam, conjicimus e supputatione temporum ab accessu D. Prosdocimi. Advenit is anno IV Claudii Cæsaris (ita Vitæ illius auctor scribit) a quo ad ultimum Neronis annum enumerantur XXIV. Acta S. Prosdocimi, quæcumque sint, innuunt, septimo vel octavo anno a parentum conversione esse natam. Eandem in juventute passam, testantur reliquiæ ante non multos annos inspectæ, quæ exile corpus vix ultra pueriles annos demonstrant. Itaque si ætati illius XVI vel XVII annos demus, tempus martyrii assequimur, nimirum annum Christi 68. Ita quidem Cavacius: sed nec hic quidquam certi occurrit: primum quidem, quod opinio illa, secundum quam S. Justinæ sub Nerone passa sit, recentiori dumtaxat ætate sit nata: certe, quocumque tempore scripta sint Acta, tum S. Justinæ, tum S. Prosdocimi, ea tunc obtinuisse videntur apud Patavinos traditio, ut sub Maximiano imperatore passa crederetur; cum utrorumque auctores illum diserte nominent. Dein dubium videtur, num S. Justinæ et S. Prosdocimus eadem ætate vixerint; nulla enim Prosdocimi mentio fit

F
an sub Maxi-
miano

A in Actis S. Justinæ infra edendis; imo, licet illa S. Maximo sint supposita, non a Prosdocimo, sed a Christianis generatim sepulta dicitur num. 7. Tertio denique haud satis liquet, quidquid dicant Acta illius exiguae vel nullius fidei, S. Prosdocimum Claudii et Neronis imperatorum ætate vixisse. Illum Patavini, inquit Tillemontius tom. V Monumentorum ecclesiasticorum pag. 140, primum suum episcopum faciunt, quod antiquorem non norunt: poterit igitur Maximiani ætate, si vera sint, quæ de illius et S. Justinæ necessitudine narrantur, fortasse vixisse. Neque vero contrarium apud scriptores Patavinos idoneo satis, ut omne ea de re dubium tollat, argumento stabilitum inveni. Quibus de causis S. Justinæ martyrium principio Commentarii sub Nerone vel Maximiano imperatoribus, sed dubitanter collocavi.

incertum:
martyrii lo-
cus et genus

29 Si vero sub Maximiano passa statuatur, quæratque, num sub finem sæculi tertii, an sub initium quarti occubuerit, verosimilius Baileto videtur sub initium potius sæculi quarti, quam sub finem tertii, in ea, quam diximus, hypothesi, illius martyrium contigisse: ita, quantum quidem apparet, censuit, quod apud Petrum Equilinum legerat, Maximianum, cum S. Justinam interfici jussit, Mediolano Patavium advenisse; ubi cum aliquandiu consideret, priusquam anno 303 imperii fasces ibidem deponeret, verosimile illi visum est, S. Justinæ martyrium anno 304 sex septemve mensibus ante abdicatum a Maximiano imperium, affigi posse. Sed Maximianum, S. Justinam interfecit, Romam reversum scribit Vita S. Prosdocimi auctor, et proin Roma Patavium advenisse, innuit: scriptor vero Martyrii S. Justinæ, unde Patavium profectus sit, silet: facit ergo horum auctorum exigua nec satis consentiens auctoritas, ut et hoc prorsus lateat in occulto. De adjunctis ceteris martyrii S. Justinæ inter auctores convenit, nempe de loco et genere mortis. Occisam ajunt in Campo Martio, qui, exuto gentili nomine, Novi Prati nomen induit, tunc quidem extra urbem sito, ubi modo locupletissimum templum ei dicatum cernitur: perit autem, seu potius cælo vivere cepit pectus gladio transfixa. Existare ait Scardeonius lib. II, classe 6 in ejus templo sanctæ Martyris epitaphium in tabula lapidea, sed, ut ex dictis colligi facile poterit, partim incertum, partim vero falsum: sic habet: Hic requiescit corpus beatæ Justinæ virginis et martyris Xhri, quæ fuit filia Vitaliani, regis Paduæ, et Maximiano imperatore gladio interfecit, et a S. Prosdocimo sepulta, postea vero a titulo Concordiæ Basilica Justinæ fuit dicata.

non adeo du-
bia. Cum illa
et alios passos
esse,

50 S. Justinæ palæstram, locumque sepulturæ paulo distinctius describit Ursatus lib. I, part. I Historiæ Patavinae Italicæ ad annum Christi 79, ex quo sequentia habe: S. Justinam, lethali ictu percussa, e ponte in eum locum transferri se jussit, in quo, ut Patavinarum antiqua traditio habet, exiguum visitarum sacellum, a lævo latere euntis versus portam civitatis Pontis curvi, ab eo ponte sic dictam. Traditionis hujus antiquitatem ignoro: non videtur tamen eo tempore viguisse, quo Acta S. Justinæ conscripta fuerunt. Legesit num. 6 Actorum infra; ibi quidem S. Justinæ genuflexæ latus transfixum fuisse, reperies: at, accepto letali vulnere, alio sese transferri voluisse S. Justinam, non invenies; imo vero contra, eodem loco, quo vulnus acceperat, per

horam (quamquam id parum, ut diximus, videatur credibile) elevatis in cælum oculis mansisse, ibique spiritum Deo reddidisse: nihil quoque de S. Justinæ mox morituræ in alium locum translatione meminit Petrus Equilinus, scriptoræ Vitæ S. Prosdocimi: verosimilius itaque videtur, S. Justinam jam exanimem, alioque profectis interfectioribus, e loco martyrii, ad locum sepulturæ suæ fuisse translata. Sepulta autem fuit a S. Prosdocimo, ut Ursatus alique passim scribunt, in Oratorio, quod hic Virgini Deiparæ excitat, non procul a loco martyrii. Ceterum in non solam S. Justinam tunc sævitum esse, idem scribit Ursatus, verum et in alios promiscue, qui fidem Christianam Patavii ea tempestate profitebantur, Deo tamen S. Prosdocimum, Patavinum episcopum, ad gregis sui bonum persecutorum gladiis subtrahente.

51 Nihil quidem de martyrum illorum maniculo, eadem, qua S. Justina, occasione pro fide occisorum, S. Justinæ et Prosdocimi biographi: rem tamen utcumque verisimilem faciunt multorum martyrum corpora juxta idem Virginis oratorium et in propinquo S. Justinæ templo inventa, quorum inventionem descripturus Cavacius ad annum 1269 ita præfatur: Ea tempestate maxime opinamur rem accidisse, quæ inter Historias hujus cœnobii relata, et antiqua apud cives traditione celebris, vitio tamen vel temporum, vel scriptorum non exprimit annum, quo gesta est, quamvis summa fide conscripta etiam a loco, memoria, rebusque secutis optime sibi respondeat. Tum Cavacius rei gestæ historiam suo stilo prosequitur: nos fontem ipsum hic exhibemus ex Ms., cui ad calcem ista subnectuntur: Historia desumpta ex Cronica S. Justinæ de Padua Congregationis Cassinensis, alias S. Justinæ de Padua e libro, cujus est titulus: « Passio B. Justinæ et Vita S. Prosdocimi, nec » non aliorum Legendæ Sanctorum, monasterii » divæ Justinæ. » Ego D. Philippus Venetus, bibliothecarius, affirmo, ut supra. Titulus Historiæ hic est: Historia revelationis sanctorum Martyrum, quiescentium in ecclesia S. Justinæ de Padua ante chorum, quæ videlicet revelatio celebratur (mobiliter) feria secunda ante diem Ascensionis Domini: ipsa vero his verbis concipitur.

AUCTORE
J. B.

sequens ut-
cumque sua-
det historia.

E

52 Fuit quaedam mulier venerabilis, Veronensi oppido oriunda, nomine Jacoba, Deo devota, quæ a primævo suæ juventutis tempore cepit Domino servire. Diebus ac noctibus orationibus semper insistens, jejuniis et vigiliis corpus suum castigabat, pauperibus et orphanis subveniebat, et multis aliis virtutibus præclare insistens, sic juvenilem ætatem pertransiit. Tandem a Domino Jesu Christo, priusquam mortis debitum solveret, meruit hac revelatione consolari. Quadam igitur die post Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi audiens, quæ Venetiis in die Ascensionis ejus in ecclesia S. Marci Evangelistæ indulgentia a poena et a culpa a summo Pontifice (Alexandro III) collata fuisset, et a successoribus confirmata, visitare illam desiderabat. Et sic multoties hoc in corde suo proponebat, ac totis viribus adimplere cupiebat et de sua substantia, quam sibi Dominus contulerat, pro necessariis præparabat. Una denique nocte, antequam iter arriperet, finitis orationibus, quas altissimo Deo offerre consueverat, capta est soporis somno, et, dum medio

F
Mulier Veronensis a B. Virgine.

silentio

ACCURRERE
J. B.

silentio quiescerent omnia, et nox sui cursus perageret iter; apparuit beata Virgo, Mater Dei Maria, multitudine angelorum sociata, sicque alloquens ait : o mulier, quid agis? Quid mente tractasti? Perpendi enim, te velle pro indulgentiis alibi transmeare. Sed surge velocius, et perge ad urbem, quæ vocatur Padua, in ecclesia S. Justinæ : ibi per te Dominus Jesus Christus ostensus est gloriam suam fidelibus suis, et veram indulgentiam ibi adipisceris.

Martyrum
reliquias

53 Mulier, hæc audiens, obstupuit, putans phantasma esse, et dixit : Quænam es tu, quæ et modo ista facis? Nondum enim cognoverat, quod beata Maria esset. Respondit ei Virgo gloriosa, dicens : Ego sum Mater Jesu Christi; nihil in me dubites, filia, sed, quæ dixero, constanter adimpleas. Mulier dixit : Loquere, Domina mea dulcissima, quia serva tua audit. Ait ei beata Maria : Est quidem in eadem ecclesia circulus quidam ante chorum, in medio ecclesiæ situatus, opere musello constructus, sub quo multa corpora Sanctorum requiescunt, qui ob Christi fidem coronam martyrii accipere meruerunt; ob quorum merita et reverentiam maximam indulgentiam ibidem consequeris tu, et omnes, qui devoto et corde contrito concurrerint. Unde scias, quod altissimo Deo placet, qui * ob reverentiam et memoriam Sanctorum ipsorum, qui laverunt stolas suas in Sanguine Agni et dealbaverunt eas, dies natalitius eorum solemniter celebretur, et eorum memoria usque in seculum habeatur. Unde surge velocius, et ne moreris, fac, quæ tibi dico, ut gratia Dei semper tecum sit : et, hæc dicens, subtraxit se ab oculis ejus.

in S. Justinæ
templo occul-
tari

54 Mulier vero excitata a somno, mane expergefata, cœpit cogitare et mente tractare de visione ista, qualiter sibi apparuerat beata Maria, et sic conferendo in corde suo apud semetipsam multum obstupuit, et dicebat : Qualisnam ego sum, ut Virgo Maria, Mater Domini mei, alloqui mihi dignetur? Non enim meis meritis, sed sui gratia et propter revelationem istorum Sanctorum. Ecce, quantam gratiam meruit hæc devota mulier, * adhuc in hoc misero carnis ergastulo per tantam ac talem nunciatricem hac revelatione consolari, non nisi quia Domino quotidie sedulum exhibebat officium, et in eo totaliter spem suam ponebat, bonis operibus adornatam, juxta illud psalmigraphi Vatis : « Spera in Domino, et fac bonitatem, » quia sunt nonnulli, qui vane sperant in Domino, secundum opera bonitatis minime faciunt. Hæc autem venerabilis mulier non solum sperabat, sed et bonitatem faciebat, cum jejuniis, vigiliis et orationibus, et aliis præclaris virtutibus assidue insistebat. Ideo in spe sua invenit, quod quæsit : adepta fuit, quod desiderabat, quia perseveravit pulsans, tenens lampadem ardentem in manibus suis.

edocetur; quæ
Patavium
veniens

55 Stante autem illa in domo sua sic quiete, iterum per visum apparuit ei beata Virgo Maria simili specie, qua prius apparuerat, monens eam, ut, quod sibi revelaverat, devoto adimpleret. Surgensque mane de stratu suo, recordabatur de visione, præparansque sibi necessaria et commendans se Domino, ac invocans Dei Genitricem, ut sibi semper adesse dignaretur (Quid plura?) in pace iter arripuit. Appropinquans autem Paduæ civitati, priusquam intraret, vexillo præcelsæ Crucis se muniens Domino se

otis visceribus commendavit; erat enim feria secunda proxima ante Ascensionem Domini nostri Jesu Christi. Intrans vero civitatem, afflata Spiritu sancto, pro nimio gaudio admirabilis visionis, protinus increpando in fervore spiritus, magnis incepit clamare vocibus et dicere : O filii mei, laudate Dominum Jesum Christum, quia dignatus est plebem suam hodie in hac civitate visitare; surgite, surgite, dimitte res manuales, et ecclesiastica exerceate. Surgite, et ecclesiam sanctæ Justinæ sanctificate. Venite et videte opera Dei, quia mirabilia sunt. Ibi vere veniam peccatorum vestrorum corde contrito et humiliato consequemini. Levate capita vestra, ecce, appropinquavit in vos regnum Dei. Et hæc dicens, sciscitabatur, ubi esset ecclesia S. Justinæ? Multi enim hoc audientes, mente insanam eam deridebant, et tamquam fatuam suis colloquijs proponebant. Pueri vero, exemplo majorum ducti, eam infestantes, mente captam ipsam astruebant.

56 Alii, quibus mens sanior inerat, assererant, forte eam Deus inspiravit; videamus, quæ dicit, et, si vera sint, credamus ei. Et sic dicentes, alios increpabant, ut tacerent, et sequebantur eam, ut viderent finem rei. Venerabilis autem mulier, tamquam vas Spiritus sancti, nihil horum curabat, ac si non audisset, et non cessabat eos increpare, ut hanc diem sanctificarent et ab operibus manuum cessarent, et ad ecclesiam properarent. Docta itaque, ubi sita foret ecclesia, festinanter properabat, acsi ad cælestia gaudia invitata graderetur. Ut autem vidit ecclesiam, immenso repleta gaudio, medio viæ genu flexo, cœpit Deum benedicere, et dicebat : Benedictus es Deus patrum nostrorum in donis tuis, qui ita glorificas servos tuos, confirma me, et ope * exercere digneris, quod meis auribus revelasti; exaudi me, bone Jesu, dominator vitæ meæ, qui vivis et regnas benedictus in secula. His dictis, surrexit et ecclesiam petiit; mox, ut intravit, visitavit sancta altaria, prospiciens per ecclesiam, si signum videret, quod sibi Dominus in visu demonstraverat. Tandem deveniens ante chorum, signum vidit, quod sibi fuerat demonstratum, et, ut de hoc certa foret, emit duodecim candelas a quodam, qui in ecclesia illo * tunc vendere consueverat sustentationis causa, sedens ad alveum aquæ benedictæ, qui aspergebat venientes ad ecclesiam, petens eleemosynam.

reliquiarum
locum indi-
cat,
E

* opere

* an illas?

F

mulieri fidem
facientibus
miraculis :

57 Quas (candelas) ut accepit (mulier) circumcirca ipsum circulum eas extinctas afflavit, et sic oravit, astantibus omnibus, ad Dominum, flexis genibus in medio circuli ante Crucifixum dicens : Domine Jesu Christe, rex æternæ gloriæ, supplico immensæ misericordiæ tuæ, ut, si vera sint ea, quæ mihi in visu per gloriosam Genitricem tuam Virginem Mariam benignissime ostendisti, omnes istæ candelæ simul in instanti accendantur. Vix sermone impleto, omnes illæ candelæ mox accensæ fuerunt. Sicut flos de arbore producit, sic lumen ex eis ortum fuit, et omnes campanæ, quæ erant in ecclesia, Dei nutu per se sonum dabant, ac si per alios pulsarentur. Monachi vero hoc audientes, et maxime, qui curam ecclesiæ habebant, concurrerunt, ut hoc spectaculum viderent. Audiebant quidem sonum, sed neminem pulsantem videbant. Unde non parum admirabantur. Et tandiu per se pulsaverunt, quamdiu illæ candelæ

A delæ combustæ fuerunt. Multitudo autem hæc signa videntes, laudaverunt Deum dicentes: Quia Deus visitavit plebem suam. Etiam non pauci, variis oppressi infirmitatibus, pristina restituti sanitati, congratulantes ad propria redierunt.

hinc rei gestæ dies festus, 58 In tantum hoc miraculum, Deo annuente, placuit omni populo, et tanta devotio in eis crevit, ut hæc dies pro solemnibus festo haberetur usque in hodiernum diem. Invalescente autem hujusmodi fama, audientes vicini villarum et castrorum, necnon et civitatum adjacentium devote ducti, catervatim concurrerant, et excubias noctis quamplurimi diligenter observabant, et quam pluries eos, multitudine auctos, vix ecclesia poterat*. Venerabilis autem mulier, his peractis, non post multum temporis fiducialiter agens in nomine Domini, quievit in pace, et a viris Catholicis devote humana fuit, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est laus, honor et gloria cum Patre et Spiritu Sancto in secula seculorum. Amen. *His addit Cavacius citatus num. 51.* Hujus revelationis annua solemnitas agitur die II ante festum Ascensionis,

* suppl: capere

B quam sua ætate appellatam, festam diem stultæ mulieris, scribit Ungarellus. Nunc sola monachorum pietate agitur, ceterum apud cives pene ignota. Prodit idem auctor, ab episcopo Patavino sacrum puteum (cujus signum erat circulus, de quo supra) ne pedibus accedentium protereretur, obductum fuisse zophoro marmoreo egregii operis, et adjectam inscriptionem: « Hic requiescunt ossa innumerabilium sanctorum Martyrum. » Zophorus exstat, inscriptio deperit.

et locus a fidelibus in veneratione haberi cepit.

59 Monachi postea locum clathris ferreis circumdant; puteum tamen fodere vel aperire, neque ea ætas, neque posterior ausa est. Sed Majores nostri lustrantes proxima loca antiquissimum inibi cæmeterium reperiunt, in quo sepulcra, cuniculorum instar, visuntur, et in his ossa martyrum, ex quibus multa super os putei congegissimus in solatium, et ad excitandam pietatem orantibus. Descensus eo satis profundus est, et locus perpetuo madens. Olet tamen multam sanctitatem, ut nullus eo descendens erga Sanctos Dei devotior non ascendat.

C Ex his ante aliquot annos Serenissimus Bavarie dux Maximilianus, dum Roma in patriam rediret, reliquias postulavit, accepitque. De beata (*rectene Beatam vocet, ipse viderit*) Jacoba nihil hactenus comperi, præter pauca apud Scardeonium, qui eam Patavii sancto fine discessisse atque in templo nostro tumulum accepisse scribit. *Atque ita quidem se habet horum Martyrum inventionis historia, etsi singulorum, quibus ornatur, adjunctorum vadem ne præbere non velim; sed quoniam, separatimne, an simul cum S. Justina, aut qua ætate martyrium subierint, non liquet, illos S. Justinæ socios dare, neque hoc loci, neque in Commentarii hujus titulo ausi fuimus. Ad S. Justinam, unde digressio facta, redeamus.*

§ III. Templum S. Justinæ conditum ab Opilione: quo is tempore floruerit.

AUCTORE J. B.

Comment. hujus § 1 num. 14 mentio facta est Templi S. Justinæ nomini in Campo olim Martio juxta Patavium excitati: id si a S. Prodocimo, ut hujus quidem biographus scribit, consecratum est, sanctæ Virginis cultum mox ab illius martyrio vel certe ab illo non admodum diu initium cepisse, necesse est: at ne de sæculo quidem, quo sanguinem Christo S. Justina litavit, ex dictis constat; ac proin de tempore, quo templum illud conditum fuit, multo minus. Scriptor Vitæ S. Prodocimi, qui S. Justinam Maximiani imperatoris jussu trucidatam censuit, templum, de quo loquimur, sub Constantino Magno, reddita Ecclesiæ, pace, exstructum ait, idque ad opinionem suam sat congruenter; quod vero præterea ait, consecratum fuisse a S. Prodocimo, qui anno Claudii imperatoris quarto, seu æræ Christianæ vulgaris anno secundum Labbeum quadragesimo quarto Patavium venerit (nisi id recentioris additamentum sit) per se liquet, verum esse non posse. In hujus itaque sententia vel templi S. Justinæ consecratio, sanctæ Virginis educatio, ac parentum illius ad fidem conversio S. Prodocimo erit abroganda; vel hujus Patavium adventus ad sæculum saltem tertium differendus. Ex his, qui S. Justinam sub Nerone, vel sæculo Christi primo aut secundo passam credunt, alii templum eidem excitatum fuisse iisdem sæculis volunt; alii vero contra, quod et ii faciunt, qui sub Maximiano occisam volunt, longe serius id contigisse contendunt.

Templi S. Justinæ,

E

41 Quid senserint ea de re sæculo XVI monachi S. Justinæ, monumentum prodit, in parietibus summi templi S. Justinæ, ut scribit Sertorius Ursatus de Monumentis Patavinis lib. 1, sect. 1, pag. 14, ad aræ Majoris dexteram ipsi in hanc formam erectum: Memoriae clarissimi viri Opilionis Piccauri, nobilissimi Patavini, Patris patriæ, patritiique Romani, qui cum, imperatore Hadriano, circa annum Christi cxxxvii divino afflatu vetus, quod erat Concordiæ, templum Divæ Justinæ Martyri consecrasset, amplissimo hoc a fundamentis addito ac plurimis opibus ditato monasterio, in augustissima cella Divæ Mariæ Virgini dicata prope beatum Prodocimum voluit sepeliri, monaci congregationis Cassinensis memores posuere MDLXI. Verum non unum hic peccatum admittitur: præterquam enim, quod Opilio, nec familia Piccaurus, nec patria Patavinus verosimilius fuerit, nec Adriano imperante vixerit, nec denique monasterium S. Justinæ templo, quod infra fusius discutietur, primitus fuerit additum annus conditi S. Justinæ templi in monumento assertus ea tantum nititur opinione, seu traditione, ex qua S. Justina sæculo Christi primo vel secundo martyrium passa creditur; sed, ut diximus supra, prorsus incerta, nec satis constanti, ut tum e biographis S. Prodocimi et S. Justinæ, tum ex tabula lapidea efficitur, quam in templo S. Justinæ sua memoria existisse, Scardeonius scribit lib. II, classe 6, verbis num. 29 transcriptis, signatum: Cum enim secundum illos S. Justina sæculo tertio ad finem vergente, aut sequenti initio, seu sub imperatore Maximiano fuerit affecta

cujus epocha ipsi S. Justinæ monachis haud explorata fuit.

F